

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Radana Malíka a soudkyň JUDr. Barbary Pořízkové a Mgr. Daniely Zemanové v právní věci žalobce: **B. V.**, proti žalovanému: **Ministerstvo spravedlnosti**, se sídlem Vyšehradská 16, Praha 2, ve věci návrhu na osvobození od soudních poplatků, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 27. 1. 2009, č. j. 7 Ca 226/2007 - 35,

t a k t o :

I. Kasační stížnost se zamítá.

II. Žalovanému se nepřiznává náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

Včas podanou kasační stížností brojí žalobce (dále jen „stěžovatel“) proti shora uvedenému usnesení Městského soudu v Praze (dále jen „městský soud“), kterým byl zamítnut jeho návrh na osvobození od soudních poplatků. Toto usnesení bylo vydáno v řízení o přezkumu rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 16. 9. 2008, č. j. 7 Ca 226/2007 - 24, proti kterému stěžovatel podal kasační stížnost a „požádal o bezplatné ustanovení zástupce pro podání kasační stížnosti“. Na základě této žádosti městský soud vyzval stěžovatele, aby v rámci tiskopisu potvrzení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech pro osvobození od soudních poplatků (dále též „potvrzení“) doložil, že nemá dostatečné prostředky,

aby mu mohl ustanovit právního zástupce a mohl stěžovatele osvobodit od soudních poplatků.

Stěžovatel v dopise a potvrzení ze dne 7. 10. 2008 městskému soudu sdělil, že je Úřadem práce v Kutné Hoře evidován jako uchazeč o zaměstnání a že jeho příjem tvoří podpora v nezaměstnanosti v částce cca 2000 Kč. Údaje o osobním majetku stěžovatel v potvrzení zcela opominul.

O žádosti stěžovatele rozhodl městský soud napadeným usnesením ze dne 27. 1. 2009, v němž dospěl k závěru, že stěžovatel nenaplnil znaky ustanovení § 36 odst. 3 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“), tak, aby mohl být od soudních poplatků osvobozen. Stěžovateli vytkl, že v potvrzení neuvedl, že je spoluvlastníkem domu č. p. 224, st. parcely č. 706 a parcely č. 92/2, vše na LV 480 k. ú. Čáslav, že je vlastníkem rozsáhlého pozemku par. 372, na LV 2616 k. ú. Čáslav a pozemku par. č. 2254/2 na LV 1100 k. ú. Potěhy, nýbrž uvedl, že je nemajetný. Městský soud proto rozhodl, že stěžovatelovy majetkové poměry neodůvodňují osvobození od soudních poplatků a osvobození mu nepřiznal.

Proti tomuto usnesení městského soudu podal stěžovatel kasační stížnost, ve které uvádí, že tvrzení městského soudu je účelové a straní žalovanému. Poukazuje na dříve vydané rozhodnutí Nejvyššího správního soudu č. j. 7 A 168/2002 – 41, kterým mu bylo osvobození od soudních poplatků přiznáno. Zároveň stěžovatel opakuje, že mimo dávky, kterou doložil, jiný zdroj příjmu nemá. Kasačnímu soudu dále sdělil, že nebude „prodávat RD ani políčko a že zahrádky 2254/2 nemůže užívat“. Závěrem požádal o bezplatné ustanovení advokáta.

Žalovaný se ke kasační stížnosti vyjádřil v tom smyslu, že stěžovatelem podaná kasační stížnost nesplňuje náležitosti stanovené v § 106 odst. 1 s. ř. s., neboť není zřejmé, co stěžovatel navrhuje a z jakých důvodů kasační stížnost podává. Kasační stížnost navrhl odmítnout.

Nejvyšší správní soud z obsahu kasační stížnosti zjistil, že kasační stížnost sice neobsahuje explicitní odkaz na konkrétní zákonný důvod, nicméně z jejího obsahu je zřejmé, že stěžovatelem je tvrzen kasační důvod podle ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., tedy nesprávné posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení. Právní subsumpce kasačních důvodů pod konkrétní písmena ustanovení § 103 odst. 1 s. ř. s. je záležitostí právního hodnocení věci Nejvyšším správním soudem a nejde proto o nedostatek návrhu, který by bránil jeho věcnému projednání (srov. např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 8. 1. 2004, č. j. 2 Afs 7/2003 - 50, publikovaný pod č. 161/2004 Sb. NSS). Ve smyslu uvedeného ustanovení kasační soud stěžovatelovu kasační stížnost přezkoumal.

Nejvyšší správní soud dospěl na základě níže uvedených úvah k závěru, že kasační stížnost je nedůvodná.

Ustanovení § 36 odst. 3, věta první, s. ř. s. stanoví, že účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu osvobozen od soudních poplatků.

Podle ustanovení § 35 odst. 8, věta první před středníkem, s. ř. s. platí, že navrhovateli, u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to třeba k ochraně jeho práv, může předseda senátu na návrh ustanovit usnesením zástupce, jímž může být i advokát.

Z ustanovení § 36 odst. 3 s. ř. s. je zřejmé, že zákon ukládá účastníku, aby o osvobození od soudních poplatků požádal a doložil (prokázal), že nemá dostatečné prostředky k tomu, aby příslušný soudní poplatek uhradil. Požádá-li účastník o osvobození od soudního poplatku, postupuje se v soudní praxi obvykle tak (a tak tomu bylo i v dané věci), že je mu soudem zasláno potvrzení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech, s tím, aby bylo ve stanovené lhůtě vyplněno a s případnými příloženými potřebnými jinými potvrzeními soudu vráceno, aby bylo možno na jejich podkladě o žádosti rozhodnout; při posuzování žádosti o ustanovení zástupce z řad advokátů pak soud musí navíc zvažovat, zda je ustanovení zástupce třeba k ochraně zájmů žadatele. Nutno dodat, že vyplnění a odeslání tohoto potvrzení není jediným možným způsobem, jak účastník může prokázat, že nemá dostatečné prostředky. Účastník může nedostatek prostředků v soudem stanovené lhůtě prokázat i jinak, ale vždy tak, aby to poskytovalo *úplný* obraz o jeho osobních, majetkových a výdělkových poměrech.

Vzhledem k tomu, že při zkoumání existence předpokladu nedostatku prostředků účastníka zatěžuje jak břemeno tvrzení, tak i břemeno důkazní, a právní úprava institutu individuálního osvobození od soudního poplatku neukládá soudu povinnost, aby sám za účastníka vyhledával další skutečnosti, které mají jeho nedostatek prostředků k uhrazení soudního poplatku dokládat [viz např. usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 1. 2005, č. j. 7 Azs 343/2004 – 50, publikovaném pod č. 537/2005 Sb. NSS, kde Nejvyšší správní soud vyslovil názor, že: *„Povinnost doložit nedostatek prostředků je jednoznačně na účastníkovi řízení, který se domáhá osvobození od soudních poplatků (§ 36 odst. 3 s. ř. s.). Pokud účastník tuto povinnost nesplní, soud výdělkové a majetkové možnosti sám z úřední povinnosti nezjišťuje.“*], je tak soud primárně odkázán na údaje poskytnuté žadatelem, ať už ve vyplněném potvrzení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech či jiným způsobem. Proto je žadatel o osvobození od soudních poplatků v první řadě povinen řádně a úplně vyplnit potvrzení o svých osobních, majetkových a výdělkových poměrech nebo tyto informace o svých poměrech dodat jiným způsobem. Dozví-li se však soud o nepravdivosti údajů uvedených v potvrzeních

(např. tak, jak je tomu v dané věci - z katastru nemovitostí), přihlédne k nim při svém rozhodování o žádosti.

V dané věci stěžovatel svou povinnost uvést řádně, úplně a pravdivě požadované údaje, výslovně stanovenou v jeho potvrzení na str. 6 (č. l. 34 soudního spisu), nesplnil a toto potvrzení podepsal s tím, že v něm uvedl pravdivé údaje a žádné okolnosti, které by mohly mít vliv na rozhodování soudu o osvobození od soudních poplatků, nezamlčel. S ohledem na tyto skutečnosti má Nejvyšší správní soud za to, že nesplnil-li stěžovatel svou povinnost řádně, pravdivě a úplně uvést relevantní údaje, městský soud byl zcela oprávněn jeho žádosti nevyhovět.

Z výše uvedené teze ustanovení § 35 odst. 8 s. ř. s. vyplývá, že osvobození účastníka od placení soudních poplatků je na zvážení předsedy senátu, který *může* žadatele od tohoto placení osvobodit, splní-li k tomu dané předpoklady. Jedním z předpokladů je i řádné, pravdivé a úplné uvedení relevantních údajů. Tato povinnost však stěžovatelem splněna nebyla. Navíc zdejší soud podotýká, že vzhledem k tomu, že stěžovatel tuto žádost nepodává poprvé, měl si svých povinností být vědom. Ve stejném smyslu Nejvyšší správní soud v rozhodnutí ze dne 16. 4. 2009, č. j. 4 Ads 172/2008 – 140, uvedl, že: *„Je logickou samozřejmostí, že řádné vyplnění tohoto prohlášení spočívá v uvedení veškerých relevantních skutečností týkajících se majetkových poměrů žadatele a odůvodnění jejich vzniku a vztahu k jím podané žádosti (k tomu srov. např. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 6. 2004, č. j. 6 Ads 44/2003 - 63, ze dne 20. 12. 2007, č. j. 6 Ads 151/2007 - 75, nebo ze dne 12. 6. 2008, č. j. 6 Ads 132/2007 - 111, všechny dostupné na www.nssoud.cz). Od soudních poplatků může být dle § 36 odst. 3 s. ř. s. osvobozen pouze ten účastník, který o osvobození požádá a zároveň doloží, že nemá dostatečné prostředky. (...) Poskytne-li účastník, který je iniciátorem rozhodování o osvobození od soudních poplatků, soudu údaje, které se v souvislosti s dalšími skutečnostmi zjištěnými v řízení ukáží jako neúplné a nevěrohodné, soud je oprávněn konstatovat, že dotyčný účastník splnění podmínek stanovených § 36 odst. 3 s. ř. s. neprokázal. Dle Nejvyššího správního soudu však sama skutečnost, že v žádosti o osvobození od soudních poplatků a v prohlášení o majetkových poměrech nebyly sděleny veškeré relevantní skutečnosti o majetku stěžovatele s přihlédnutím k celkovým majetkovým poměrům v rodině, přestože je stěžovatel v dané době uvést mohl, postačí pro opodstatnění rozhodnutí o nevyhovění této žádosti.“*

Nejvyšší správní soud přezkoumal především zákonnost výroku rozhodnutí městského soudu. Za situace, kdy je rozhodnutí městského soudu přezkoumatelné, o čemž nemá v daném případě zdejší soud pochybnost, odlišnou úvahu městského soudu, kterou však dospěl ke stejnému závěru jako kasační soud - tedy k tomu, že stěžovatelem nebyly splněny předpoklady k přiznání osvobození od soudních poplatků - koriguje zdejší soud svým právním názorem vysloveným v tomto rozsudku. Úvahu městského soudu, že skutečnost, že je stěžovatel spoluvlastníkem nemovitosti, je bez dalšího dostačující pro nevyhovění stěžovatelovy žádosti o přiznání osvobození od soudních poplatků, koriguje zdejší

soud výše nastíněnou úvahou, že stěžovatel není oprávněn k přiznání osvobození od soudních poplatků vzhledem k tomu, že neuvedl řádně, pravdivě a úplně relevantní údaje pro rozhodnutí jeho žádosti, a tím nesplnil nutné předpoklady pro toto přiznání. Nebylo by na místě rušit napadené usnesení městského soudu, jehož výrok obstál při přezkumu zákonnosti, byť se opírá o odlišný závěr, než o který se opírá rozhodnutí Nejvyššího správního soudu. Tento postup Nejvyššího správního soudu je zcela v souladu s jeho ustálenou judikaturou, viz například rozsudek zdejšího soudu ze dne 26. 10. 2005, č. j. 2 Afs 23/2005 – 93, publikovaný pod č. 781/2006 Sb. NSS, či rozsudek téhož soudu ze dne 19. 1. 2006, č. j. 2 Afs 100/2005 – 106.

Na názoru kasačního soudu nic nemění ani stěžovatelův odkaz na rozhodnutí téhož soudu ze dne 30. 4. 2004, č. j. 7 A 168/2002 – 41, ve kterém Nejvyšší správní soud stěžovateli osvobození od soudních poplatků v jiné věci přiznal. Nejvyšší správní soud zdůrazňuje, že se ve věci osvobození od soudních poplatků vždy rozhoduje podle aktuální situace, tj. podle informací soudu dostupných v době rozhodování, neboť majetkové poměry žadatelů se mohou i během jednoho řízení změnit. V ustanovení § 36 odst. 3 s. ř. s. je přímo stanoveno, že soud může přiznané osvobození kdykoliv za řízení odejmout, a to popřípadě i se zpětnou účinností, jestliže se do pravomocného skončení řízení ukáže, že poměry účastníka přiznané osvobození neodůvodňují, popřípadě neodůvodňovaly. Ve světle uvedeného kasačního soudu rozhodl také o předmětné žádosti a na základě aktuálního spisu dospěl k názoru, že stěžovatel neuvedl pravdivé informace o svých majetkových poměrech. Navíc ze zmíněného usnesení, na něž stěžovatel odkazuje, vyplývají naprosto odlišné osobní, majetkové a výdělkové poměry. K problematice osvobození od soudních poplatků podle občanského soudního řádu (podle Nejvyššího správního soudu aplikovatelné i na problematiku osvobození od soudních poplatků podle soudního řádu správního) vyjádřil Ústavní soud svůj názor ve svém nálezu ze dne 9. 2. 2009, sp. zn. IV. ÚS 2856/08, ve kterém uvádí, že: *„Účelem právního institutu osvobození od soudních poplatků je zajistit navrhovateli přístup k soudu a s ním spojenou ochranu jeho právům i v podmínkách jeho tíživé materiální a sociální situace. Posouzení naplnění tohoto účelu je ale vázáno na konkrétní věc a konkrétní uplatňované právo a nikoli ve vazbě na jiné jím uplatňované nároky. Přístup opačný by úvahou per reductionem ad absurdum vedl k důsledku, dle něhož účastník, jehož poměry neodůvodňují osvobození od soudního poplatku, měl by přesto být od jeho úhrady osvobozen jen proto, že žalob podal mnoho. Došlo by tím nejen k vybočení z rámce ustanovení § 138 odst. 1 o. s. ř., nýbrž i k založení nerovnosti mezi účastníky řízení ve srovnatelných případech (...) Tím samým se potom stává nepřijatelnou i kritika stěžovatele, dle níž § 138 odst. 1 o. s. ř. stran rozhodování o osvobození od soudních poplatků poskytuje prostor pro libovůli. Jeho námitky směřující do rozhodnutí obecných soudů byly pro uvedené za těchto okolností shledány neopodstatněnými, přičemž tento závěr nemůže zvrátit ani poukaz na „odlišné“ rozhodnutí Krajského soudu v Praze ze dne 16. ledna 2008 č. j. 6 C 278/2007-7, adresované stěžovateli (srov. kupř. nálezy sp. zn. II. ÚS 401/97, III. ÚS 470/97, III. ÚS 252/04).“*

Protože Nejvyšší správní soud neshledal žádné pochybení městského soudu v jeho zamítnutí stěžovatelova návrhu na osvobození od soudního poplatku, kasační stížnost jako nedůvodnou podle ustanovení § 110 odst. 1 s. ř. s. zamítl.

O náhradě nákladů tohoto řízení bylo rozhodnuto ve smyslu ustanovení § 60 odst. 1, věty první, s. ř. s., ve spojení s ustanovením § 120 s. ř. s., dle kterého nestanoví-li tento zákon jinak, má účastník, který měl ve věci plný úspěch, právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil, proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. Vzhledem k tomu, že stěžovatel byl v řízení o kasační stížnosti procesně neúspěšný, právo na náhradu nákladů řízení mu nenáleží. Pokud jde o procesně úspěšného účastníka – žalovaného, v jeho případě nebylo prokázáno, že by mu v souvislosti s tímto řízením nějaké náklady vznikly. Nejvyšší správní soud proto v jeho případě rozhodl tak, že se mu náhrada nákladů řízení nepřiznává.

Poučení : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 16. července 2009

JUDr. Radan Malík
předseda senátu